

Znanstveni članek

DOI: 10.51940/2024.1.17-37

UDK: 340.12:165.82(73)

Jure Spruk

Ideološke premise ameriškega pravnega realizma

Avtor obravnava ameriški pravni realizem in njegove ideološke sledi. S pravno teoretičnega stališča ameriški pravni realizem zaobjema teorijo sodniškega odločanja, ki se je zlasti v dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja razvila kot odgovor na Langdellov pravni formalizem in formalistično sodniško odločanje. Namesto pravnih pravil so ameriški pravni realisti v središče analize sodniškega odločanja postavili iz konkretnih primerov izvedena dejstva, bolj kot notranja logika pravnega razlogovanja pa so jih zanimala njegove posledice. Umestitev teoretičnih poudarkov ameriškega pravnega realizma v družbeni kontekst njihovega nastanka pokaže na njihove ideološke implikacije. Z ideološkega vidika je kritika formalizma pomenila kritiko klasično liberalnih ideoloških konstruktov, zlasti nevtralnega in svobodnega trga, ki so družbeno moč pospešeno zgoščali v rokah posameznikov in korporacij na škodo manj privilegiranih družbenih skupin. Kritika eksaktnega preračunavanja pravilnosti sodniških odločitev je bila dejansko kritika naravne neizogibnosti trga kot pravičnega posrednika med interesi materialno neenakih posameznikov in družbenih skupin.

Ključne besede

ameriški pravni realizem, ideologija, teorija prava.

Scientific article

DOI: 10.51940/2024.1.17-37

UDC: 340.12:165.82(73)

Jure Spruk

Ideological Premises of American Legal Realism

The author discusses American legal realism and its ideological traits. From a legal-theoretical standpoint, American legal realism can be understood as a theory of judicial decision-making that developed especially in the 1920s and 1930s in response to Langdell's formalism and formalistic judicial decision-making. Instead of focusing on legal rules, American legal realists focused on the facts of concrete cases. They were less interested in the internal logic of legal reasoning and more concerned with its consequences. The social contextualisation of the main theoretical premises of American legal realism reveals their ideological implications. From an ideological perspective, the critique of legal formalism signified a critique of classical liberal ideological constructs—particularly the notion of a neutral and free market—which concentrated social power in the hands of individuals and corporations at the expense of less privileged social groups. The critique of the exact calculations of the correctness of judicial decision-making was, in effect, a critique of the notion of a naturally inevitable market as a fair mediator between the interests of materially unequal individuals and social groups.

Key words

American legal realism, ideology, theory of law.

Znanstveni članek

DOI: 10.51940/2024.1.39-64

UDK: 340.1

Timotej F. Obreza

Privid pravne konstrukcije

O duhu in porah pravnega (spo)znanja

Pravniki pri svojem delu razmišljajo na podoben način. Prek vzorcev védenja, ki jih pridobijo z ustrezno izobrazbo in poznejšim delovanjem na posameznem pravnem področju, privzemajo ustaljeno miselno shemo. Avtor predstavi tezo, da je takšno miselno izhodišče smiselno razumeti kot privid pravne konstrukcije, ki se pravnikom pri njihovem delovanju utira pred očmi. Pri tem »privid« napoveduje dejstvo, da je ta podoba namišljena, čeprav nujna, »pravna konstrukcija« pa označuje zasnovo (rezultat) in snovanje (ustvarjalni proces) pravnega sveta. S prividom si pravniki ne samo zagotovijo dostop do specifične resnice, prek katere spoznavajo in razvijajo svet prava, pridobijo tudi privilegij, s katerim to področje védnosti monopolizirajo in monetizirajo. Ključna pri tem je priučena spoznavna metoda, ki tvori »ogrodje« pravne konstrukcije in je sestavljena iz enote, tehnike in vrline pravne sporočilnosti. Avtor te tri elemente na kratko ponazori, posebej pa poudari tudi nekatere pomanjkljivosti pravnega razmišljanja. Kot ključen je prepoznan metodološki pluralizem, ki šele omogoči celovitejše razumevanje sveta okrog nas: spoznavno sintezo. Rdeča nit, ki ideji privida pravne konstrukcije usodno botruje, zadeva sprejemanje pomembnosti pravnega dela na eni in odgovorno koriščenje privilegija pravnega znanja na drugi strani.

Ključne besede

privid, pravna konstrukcija, pravna vednost, metodološki pluralizem, odgovoren monopol znanja.

Scientific article

DOI: 10.51940/2024.1.39-64

UDC: 340.1

Timotej F. Obreza

The Phantasm of Legal Construction

On the Spirit and Pores of Legal Knowledge

Lawyers tend to think about their work in a similar manner. Through the patterns of knowledge acquired during their education and subsequent work in a particular area of law, they adopt an established cognitive scheme. This paper argues that such a cognitive scheme can be understood as a phantasm of a legal construction laid out before the eyes of lawyers. While “phantasm” refers to the fact that this image is indeed imaginary—albeit necessary—“legal construction” refers both to the conception (the result) and the design (the creative process) of the legal sphere. Through this phantasm, lawyers not only secure access to a specific truth by which they learn and shape the world of law; they also gain the privilege of monopolising and monetising this field of knowledge. The key to this is the learned cognitive method, which forms the “frame” of legal construction and consists of the unit, technique and virtue of legal communicability. The paper briefly illustrates these three elements and highlights some of the shortcomings of legal reasoning. It then identifies methodological pluralism as a crucial precondition for a more comprehensive understanding of the world around us—a cognitive synthesis. The central thread, which is fatal to the idea of the phantasm of legal construction and which the paper adopts, concerns accepting the importance of legal work on the one hand, and the responsible use of the privilege of legal knowledge on the other.

Key words

phantasm, legal construction, legal knowledge, methodological pluralism, responsible knowledge monopoly.

Znanstveni članek

DOI: 10.51940/2024.1.65-86

UDK: 347.7:347.9:343.1

Luka Vavken

(Ne)priznavanje privilegija zoper samoobtožbo pravnim osebam s poudarkom na enoosebni gospodarski družbi

Prispevek analizira vprašanje, ali je treba v kaznovalnih postopkih priznati pravico do privilegija zoper samoobtožbo ne le fizičnim, temveč tudi pravnim osebam. Ker pregon kaznivih dejanj oziroma prekrškov, v katerem nastopajo pravne osebe, bolj kot pregon fizičnih oseb temelji na materialnih, torej neverbalnih dokazih, uvodni deli razprave obravnavajo vprašanje dometa privilegija zoper samoobtožbo. Ta v sodobni pravni dogmatiki in sodni praksi ne zajema le testimonialnih dokazov, temveč tudi materialne dokaze oziroma dokumentarno gradivo, nad katerim ima osumljenec kontrolo. Ker je kaznovalni očitek – zaradi sistema limitirane akcesorne odgovornosti pravnih oseb – fizični (odgovorni) osebi pravne osebe praviloma vsebinsko prepleten z očitkom pravni osebi, privilegij zoper samoobtožbo, ki ga uživa domnevni storilec kaznivega dejanja oziroma prekrška, pogosto hkrati varuje pred izpovedovanjem in izročanjem dokumentarnega gradiva v svojo škodo tudi pravno osebo. Ne pa vselej! Avtor zavzema stališče, da bi bilo treba v slednjem primeru pravnim osebam priznati samostojno pravico do privilegija zoper samoobtožbo. Še zlasti, kadar je osumljena oziroma obdolžena enoosebna gospodarska družba, pri kateri se s podelitvijo privilegija zoper samoobtožbo dejansko varuje pred izpovedovanjem (ravanjem) v svojo škodo njenega »lastnika« – edinega družbenika.

Ključne besede

privilegij zoper samoobtožbo, jamstva poštenega postopka, pravna oseba, enoosebna družba z omejeno odgovornostjo, odgovornost pravnih oseb za kazniva dejanja, odgovornost pravnih oseb za prekrške, limitirana akcesorna odgovornost.

Scientific article

DOI: 10.51940/2024.1.65-86

UDC: 347.7:347.9:343.1

Luka Vavken

(Non-)Recognition of the Privilege Against Self-Incrimination for Legal Persons, with an Emphasis on Single-Member Companies

The article analyses whether, in punitive proceedings, the right to the privilege against self-incrimination should be granted not only to natural but also to legal persons. Since the prosecution of criminal and minor offences involving legal persons depends more on material (i.e. non-verbal) evidence than does the prosecution of natural persons, the introductory sections of the discussion address the scope of the privilege against self-incrimination. In contemporary legal dogmatics and case law, this privilege does not cover only testimonial evidence but also material or documentary evidence over which the suspect has control. Because, due to the system of limited accessory liability of legal persons, the punitive allegation against the natural (responsible) individual within the legal entity is generally substantively intertwined with the allegation against the legal person, the privilege against self-incrimination enjoyed by the alleged perpetrator of a criminal or minor offence often simultaneously protects the legal person from testifying and submitting documentary material to its detriment. However, this is not always the case. The author argues that, in such situations, legal persons should themselves be granted an independent right to the privilege against self-incrimination. This is particularly so when the suspected or accused entity is a single-member company, in which case granting the privilege against self-incrimination effectively protects its “owner”—the sole shareholder—from testifying (acting) to their own detriment.

Key words

privilege against self-incrimination, fair trial guarantees, legal person, single-member limited liability company, liability of legal persons for criminal offences, liability of legal persons for minor offences, limited accessory liability.

Znanstveni članek

DOI: 10.51940/2024.1.87-107

UDK: 314.15:343.123.11:341

*Urh Šelih**

Izbrani vidiki pravice do izjave v azilnih postopkih

Avtor obravnava pomen pravice do izjave v azilnih postopkih s poudarkom na njeni vlogi pri oceni tveganja vračanja in dodelitvi mednarodne zaščite. Njegova temeljna teza je, da so izjave prosilcev za azil, pridobljene skozi osebni pogovor, ključna podlaga za nadaljnje ravnanje in odločanje pristojnih organov. Še posebej pomembne so v primerih, ko prosilci nimajo drugih trdnih dokazov, kar je pogost pojav. Prispevek se osredotoča na pravne vidike in zahteve pravice do izjave, kot izhajajo iz prava Evropske unije, Evropske konvencije o človekovih pravicah in nacionalnega prava. Glavni namen prispevka je predstavitev nekaterih ključnih vidikov pravice do izjave, še zlasti v kontekstu procesnih zahtev, ki jih določajo evropski in nacionalni pravni viri. Med te vidike spadajo tudi procesne pravice prosilcev, kot je pravica do komentiranja poročila o osebnem pogovoru in dajanja pripomb na ugotovitve pristojnih organov glede verodostojnosti izjav in dokazov. Avtor se osredotoča na pomembnejše in problematične vidike pravice do izjave, ki zahtevajo posebno pozornost pri obravnavi prošenj za azil. Hkrati navaja, da se pravica do izjave ne izčrpa z osebnim pogovorom, temveč zahteva tudi možnost dodatnih informacij in popravljanja napak ter podajanja pripomb na ugotovitve pristojnih organov. Avtor analizira tudi relevantno sodno prakso, ki podpira tezo o pomembnosti pravice do izjave v azilnih postopkih.

Ključne besede

pravica do izjave, mednarodna zaščita, azil, sodelovalna dolžnost, procesna direktiva.

Scientific article

DOI: 10.51940/2024.1.87-107

UDC: 314.15:343.123.11:341

Urh Šelih

Selected Aspects of the Right to be Heard in Asylum Procedures

The paper discusses the importance of the right to be heard in asylum procedures, focusing on its role in both assessing the risk of refoulement and granting international protection. The main thesis is that the statements of asylum seekers, obtained through personal interviews, form a key basis for subsequent proceedings and decision-making by the competent authorities. These statements are particularly important in cases where applicants have no other evidence, which is a common occurrence. The article examines the legal aspects and requirements of the right to be heard as they arise under European Union law, the European Convention on Human Rights, and national law. Its main purpose is to present several key aspects of this right, particularly in the context of the procedural requirements laid down by European and national legal sources. These aspects include the procedural rights of applicants, such as the right to comment on the report of the personal interview and the right to comment on the competent authorities' findings regarding the credibility of statements and evidence. The article concentrates on the most significant and problematic aspects of the right to be heard that demand special attention in the processing of asylum applications. The author argues that the right to be heard is not confined to a personal interview but also requires the opportunity to provide additional information, correct errors, and comment on the findings of the competent authorities. The article additionally analyses relevant case law supporting the argument about the importance of the right to be heard in asylum proceedings.

Key words

right to be heard, international protection, asylum, duty to cooperate, Procedures Directive.

Kratek znanstveni članek

DOI: 10.51940/2024.1.109-124

UDK: 341.3/.4:341.645(5-11)

Polona Brumen

Pisma iz Tokia

Z analizo primarnih in sekundarnih virov v angleškem jeziku avtorica predstavi nekatere značilnosti Mednarodnega vojaškega sodišča za Daljni vzhod, ki je po koncu druge svetovne vojne dve leti in pol zasedalo v Tokiu. Opre se na uradno, pogosto tajno korespondenco nekaterih članov sodišča, saj so njihove misli, izražene domačim institucijam, zelo zanimiv vpogled v delovanje sodišča, njegove značilnosti, meddržavno sestavo in tudi dileme, s katerimi so se pri sprejemanju končne odločitve soočali sodniki. Skozi multilateralno prisotnost in sočasno aplikacijo značilnosti različnih pravnih sistemov – čeprav je sodišče delovalo na osnovi Statuta Mednarodnega vojaškega sodišča za Daljni vzhod in takrat veljavnega mednarodnega prava –, sodniki niso zmogli v celoti izstopiti iz svojih pravnih tradicij in v mnogoplastnih okoliščinah dolgotrajnega dela daleč od doma je prihajalo med udeleženci na lokaciji – in v njihovih odnosih z vodilnimi v domačih državah – do nepričakovanih, dotlej nepoznanih zapletov in merjenj moči na različnih ravneh. Glavna posledica tega je bila neenotnost razsodbe: sprejeta večinska sodba je 25 obtožencev spoznala za krive, sedem jih je obsodila na smrtno kazen. Od enajstih članov senata so trije podali (delno) ločeno odklonilno mnenje, predsednik senata pa je na koncu uradno vložil le izjavo o nestrinjanju z višino kazni. Tako je glavni doprinos tega prispevka razkritje neenotnosti sodnega senata, saj nasprotuje običajno razširjenim predstavam, da je bilo predmetno sojenje »ameriška predstava«.

Ključne besede

Mednarodno vojaško sodišče za Daljni vzhod, mednarodni odnosi, mednarodno pravo, ločeno mnenje, diplomatska korespondenca.

Short scientific article

DOI: 10.51940/2024.1.109-124

UDC: 341.3/.4:341.645(5-11)

Polona Brumen

Letters from Tokio

Through an analysis of primary and secondary sources in the English language, this article aims to shed light on certain characteristics of the International Military Tribunal for the Far East, which convened in Tokyo for two and a half years in the aftermath of World War II. It relies on official, often secret, correspondence from some tribunal members, as their thoughts—expressed to their home institutions—offer an extremely interesting insight into the tribunal’s affairs, its characteristics, intra-state constitution, and the dilemmas faced by the judges when reaching their final decision. Through the tribunal’s multilateral presence and the simultaneous application of elements derived from various legal systems—despite the tribunal’s workings being stipulated by the Charter of the International Military Tribunal for the Far East and existing international law—the judges were unable to detach themselves fully from their own legal traditions. Amid the multi-layered circumstances of prolonged work far from home, this resulted in unexpected entanglements and power struggles on different levels, both among the participants on site and in their relations with leading figures in their home countries. The main effect of this turn of events was a non-uniform final decision: the majority judgement found the 25 accused guilty, condemning seven to the death penalty. From among the 11 senate members, three judges filed a (partial) separate dissenting opinion, while the President eventually filed only a statement disagreeing with some of the penalties. The contribution of this article lies in disclosing the bench’s non-uniformity, since it contests the widespread perception that the trial in question was an “American show”.

Key words

International Military Tribunal for the Far East, international relations, international law, dissenting opinion, diplomatic correspondence.

Znanstveni članek

DOI: 10.51940/2024.1.125-156

UDK: 347.85:341.229:347:355

Anže Medičev

Pravica do samoobrambe v Zemljini orbiti

Z razvojem vesoljske tehnologije so v vesolju poleg držav čedalje bolj prisotni tudi nedržavni akterji. Njihova vse večja prisotnost odpira številna pravna vprašanja, tudi v zvezi z uporabo sile, zlasti v okviru pravice do samoobrambe. Prvi cilj tega članka je pojasniti pravno podlago za uporabo sile pri izvajanju samoobrambe v vesolju, zlasti v Zemljini orbiti. Drugi cilj je prispevati k pravnemu okviru, kako lahko države izvajajo samoobrambo pred napadi nedržavnih akterjev v vesolju. Avtor razlikuje med pravili o pripisovanju uporabe sile državi in doktrino nepripravljenosti ali nezmožnosti države »gostiteljice«. Predlaga, da se slednja lahko smiselno prenese na področje vesolja s pomočjo rekonceptualizacije pojma »ozemlja« države od paradigme državne suverenosti v smeri državne jurisdikcije. Nadalje avtor na področju pravil o pripisovanju ravnanja državi primerja določbe v Členih o odgovornosti držav za mednarodno protipravna dejanja (ARSIWA) o odgovornosti države in režim objektivne odgovornosti iz Pogodbe o vesolju (OST). Njegov namen je pojasniti, kateri sistem pravil naj se uporablja pri obravnavi vprašanja odgovornosti države za uporabo sile s strani nedržavnih akterjev v vesolju. Glede tega ponudi tri rešitve. Prva temelji na predpostavki, da se pravo vesolja, konkretno VI. člen OST, lahko obravnava kot *lex specialis* v razmerju do sistema pravil po ARSIWA. Druga podpira stališče, da bi se morala uporabljati splošna pravila o odgovornosti držav iz ARSIWA, saj gre za sekundarna pravila mednarodnega prava, VI. člen OST pa zajema primarna pravila. Tretji pristop ponuja kombinirano razlago VI. člena OST in ARSIWA, ki temelji na sistematični razlagi tam vsebovanih norm, da se ohrani namen sekundarnih pravil mednarodnega prava o odgovornosti držav.

Ključne besede

Pogodba o vesolju (OST), IV. člen OST, VI. člen OST, miroljubni nameni, nacionalne dejavnosti, samoobramba v vesolju, režim objektivne odgovornosti.

Scientific Article

DOI: 10.51940/2024.1.125-156

UDC: 347.85:341.229:347:355

Anže Medičevič

The Right of Self-defence in the Earth's Orbit

Abstract

The increasing presence of non-State actors in space raises a plethora of legal questions, including those related to the use of force, especially in the context of the right of self-defence. The first aim of this article is to explain the legal basis for resorting to force in the exercise of self-defence in space, specifically in the Earth's orbit. The second goal is to contribute to the legal framework concerning how States may exercise self-defence against attacks committed by non-State actors in space. In this regard, the author distinguishes between the rules of attribution of the use of force to a State and the "unwilling or unable" doctrine. It is suggested that the latter may be transposed into the space domain, *mutatis mutandis*, by a re-conceptualisation of the notion of a State's "territory", shifting from its sovereignty-based foundation towards State jurisdiction. Further on, in the realm of the rules of attribution of conduct to a State, the author compares the ARSIWA rules of State responsibility with the strict responsibility regime of the Outer Space Treaty (OST), to clarify which system applies when addressing State responsibility for the use of force by non-State actors in space. Three solutions are offered in this regard. The first rests on the premise that space law, specifically Article VI OST, may be seen as *lex specialis* in relation to ARSIWA. The second supports the view that the general rules of State responsibility in ARSIWA should apply, as they are secondary rules of international law, whereas Article VI OST encompasses primary rules. The third approach offers a combined reading of Article VI OST and ARSIWA, based on a systematic interpretation of the norms contained therein, to preserve the purpose of the secondary rules on State responsibility.

Key words

Outer Space Treaty, Article IV OST, Article VI OST, Peaceful Purposes, National Activities, Self-defence in Space, Strict Responsibility Regime.

Znanstveni članek

DOI: 10.51940/2024.1.163-184

UDK: 341.3:342.7:004.8

623.09:004.8

Yuval Shany

Uporabiti umetno inteligenco ali ne? Avtonomni orožni sistemi in njihovo zapleteno razmerje s pravico do življenja

Razširjenost tehnologij umetne inteligence, razvite ali prilagojene za vojaško uporabo, odpira zahtevna vprašanja o skladnosti teh novih tehnologij z mednarodnim pravom nasploh ter še zlasti z mednarodnim pravom človekovih pravic. Odbor za človekove pravice, strokovno telo, ki je zadolženo za spremljanje izvajanja Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah, je leta 2018 podal svoje mnenje o razmerju med pojavom nove vojaške umetne inteligence in spoštovanjem pravice do življenja. Članek preučuje razprave v okviru mednarodnega prava človekovih pravic v zvezi z uvajanjem tehnologij umetne inteligence v vojaške kontekste in njihovim razmerjem s pravico do življenja. V prvem delu na kratko predstavi nekatere dejanske in možne uporabe umetne inteligence v vojaških okoljih. V drugem delu obravnava tri glavne ugovore zoper uvajanje umetne inteligence v bojna območja: zmožnost avtonomnih ali polavtonomnih sistemov umetne inteligence, da delujejo skladno s pravili mednarodnega humanitarnega prava, pomisleke glede dejanskega znižanja standardov humanitarne zaščite ter etične in pravne posledice prenosa nekaterih odločitev o življenju ali smrti z ljudi na stroje. V tretjem delu – ob upoštevanju teh treh načelnih ugovorov – avtor preuči konkretne predloge Mednarodnega odbora Rdečega križa za omejitev uporabe umetne inteligence v vojaških okoljih (omejitev področja in načina uporabe avtonomnih orožnih sistemov ter izključitev nepredvidljivih in smrtonosnih sistemov). V četrtem delu so glavna vprašanja, ki jih obravnava ta članek, preučena z vidika pravice do življenja po mednarodnem pravu človekovih pravic, kot jo pojasnjuje Splošni komentar št. 36.

Ključne besede

avtonomni orožni sistemi, pravica do življenja, mednarodno humanitarno pravo, človekovo dostojanstvo, odgovornost, preglednost, smiselni človeški nadzor, Mednarodni odbor Rdečega križa, vojaška umetna inteligenca.

Scientific Article

DOI: 10.51940/2024.1.163-184

UDC: 341.3:342.7:004.8

623.09:004.8

Yuval Shany

To Use AI or Not to Use AI? Autonomous Weapon Systems and Their Complicated Relationship with the Right to Life

Abstract

The increased prevalence of AI technology developed or adapted for military use raises difficult questions about the compatibility of this new technology with international law in general, and international human rights law (IHRL) in particular. The Human Rights Committee, the expert body entrusted with monitoring the application of the International Covenant on Civil and Political Rights, expressed its view in 2018 on the relationship between the emergence of new military AI and respect for the right to life. The article reviews the terms of the IHRL debate surrounding the introduction of AI technology into military contexts and its relationship to the right to life. Section one briefly reviews some actual and potential applications of AI in military contexts. Section two deals with three principal objections to introducing military AI to battlefield environments: the capacity of autonomous or semi-autonomous AI systems to properly apply international humanitarian law (IHL), concerns about *de facto* lowering of standards of humanitarian protection, and the ethical and legal implications of transferring certain life-and-death decisions from humans to machines. Section three reviews, in light of these three principled objections, specific proposals by the ICRC to limit the use of AI in military contexts (limiting the scope and manner of use of autonomous weapon systems, and excluding unpredictable and lethal systems). Section four reviews the main issues discussed in this article from the vantage point of the right to life under IHRL, as elaborated in General Comment No. 36.

Key words

autonomous weapon systems, right to life, international humanitarian law, human dignity, accountability, transparency, meaningful human control, ICRC, military AI.

Znanstveni članek

DOI: 10.51940/2024.1.185-212

UDK: 341.3:342.7:004.8

341:623:004.8

Joana Gomes Beirão, Jan Wouters

Na poti do mednarodnega pravnega okvira za smrtonosno umetno inteligenco, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic: misija nemogoče?

Avtorja obravnavata morebitno uporabo avtonomnega orožja tako v oboroženih spopadih kot tudi zunaj njih, vključno z odkrivanjem kaznivih dejanj in kazenskim pregonom (na primer v policijskih postopkih). Ta pojav proučujeta z vidika prava človekovih pravic, s posebnim poudarkom na pravici do življenja. Mednarodna skupnost že več kot desetletje razpravlja o tem, ali tehnološki napredek na področju razvoja avtonomnega orožja zahteva oblikovanje novih pravil v okviru mednarodnega humanitarnega prava. Na drugi strani pa je bila obravnava tovrstne tehnologije z vidika prava človekovih pravic doslej omejena, čeprav ima pomembne posledice za pravico do življenja in druge človekove pravice. Vzporedno s temi razpravami se je v zadnjih letih pojavilo več mednarodnih pobud, ki si prizadevajo oblikovati nezavezujoča in zavezujoča pravila za razvoj in uporabo umetne inteligence na podlagi spoštovanja človekovih pravic. Ta članek preučuje štiri take pobude: Priporočilo Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) o umetni inteligenci, Priporočilo Unesca o etiki umetne inteligence, orodje Interpolu in UNICRI za odgovorne inovacije umetne inteligence pri odkrivanju kaznivih dejanj in kazenskem pregonu ter Konvencijo Sveta Evrope o umetni inteligenci. Avtorja analizira, koliko te pobude zajemajo konkretne pomisleke, ki jih sproža avtonomno orožje.

Ključne besede

avtonomno orožje, umetna inteligenca, človekove pravice, pravica do življenja, odkrivanje kaznivih dejanj in kazenski pregon.

Scientific Article

DOI: 10.51940/2024.1.185-212

UDC: 341.3:342.7:004.8

341:623:004.8

Joana Gomes Beirão, Jan Wouters

Towards an International Legal Framework for Lethal Artificial Intelligence Based on Respect for Human Rights: Mission Impossible?

This article considers the potential use of autonomous weapons both in and outside armed conflict, including in law enforcement. It analyses the phenomenon from the perspective of human rights law, with a particular focus on the right to life. For over a decade, the international community has debated whether technological advances pertaining to the development of autonomous weapons require the establishment of new rules within the framework of international humanitarian law. In contrast, consideration of such technology from a human rights law perspective has been limited, despite its implications for the right to life and other human rights. In parallel, several international initiatives have emerged in recent years aiming to establish non-binding and binding rules for the development and use of artificial intelligence (AI) based on respect for human rights. This article reviews four such initiatives: the OECD Recommendation on AI, the UNESCO Recommendation on the Ethics of AI, the INTERPOL and UNICRI Toolkit for Responsible AI Innovation in Law Enforcement, and the Council of Europe AI Convention. It examines the extent to which these initiatives address the specific concerns raised by autonomous weapons.

Key words

autonomous weapons, artificial intelligence, human rights, right to life, law enforcement.

Znanstveni članek

DOI: 10.51940/2024.1.213-249

UDK: 341.33/.34:341.232:004.8

Maruša T. Veber

Umetna inteligenca in humanitarna pomoč: preučitev vloge soglasja držav

Avtorica preučuje vlogo in pojem soglasja držav pri zagotavljanju humanitarne pomoči, ki jo podpirajo sistemi umetne inteligence, z vidika veljavnih mednarodnih pravil: splošnega pravnega režima, ki ureja humanitarno pomoč, in posebnih pravil, ki izhajajo iz mednarodnega prava človekovih pravic ter mednarodnega prava oboroženih spopadov. Avtorica ugotavlja, da ima pojem soglasja zadevne države osrednjo vlogo v teh pravilih, pri čemer razlikuje med strateškim soglasjem in operativnim soglasjem za zagotovitev humanitarne pomoči. Strateško soglasje se nanaša na splošno soglasje države za zagotavljanje humanitarne pomoči na njenem ozemlju, operativno soglasje pa se nanaša na soglasje, ki se zahteva na operativni oziroma tehnični ravni za zagotavljanje posamezne vrste humanitarne pomoči na geografsko opredeljenem območju. Avtorica zatrjuje, da je treba utemeljene razloge za zavrnitev operativnega soglasja za humanitarno pomoč, ki jo podpira UI in kot izhajajo iz mednarodnega prava oboroženih spopadov, razlikovati od samovoljne zavrnitve strateškega soglasja. V prvem primeru je zavrnitev operativnega soglasja lahko pravno upravičena, samovoljna zavrnitev strateškega soglasja za dostavo humanitarne pomoči pa je prepovedana. Zagotavljanje humanitarne pomoči brez soglasja zadevne države je pravno lahko upravičeno bodisi na podlagi dovoljenja Varnostnega sveta Združenih narodov bodisi na podlagi sekundarnih pravil mednarodnega prava, zlasti s pravili o protiukrepih.

Ključne besede

umetna inteligenca, humanitarna pomoč, samovoljna zavrnitev soglasja, protiukrepi.

Scientific Article

DOI: 10.51940/2024.1.213-249

UDC: 341.33/.34:341.232:004.8

Maruša T. Veber

Artificial Intelligence and Humanitarian Assistance: Reassessing the Role of State Consent

Abstract

The author analyses the notion of State consent in the delivery of humanitarian assistance supported by artificial intelligence (AI) systems from the perspective of the existing applicable international legal regimes, in particular, the general legal regime of humanitarian assistance and the specific rules deriving from international humanitarian law and international human rights law. She argues that the notion of consent lies at the heart of these rules with a distinction made between strategic and operational consent to humanitarian assistance. The former refers to a State's general consent to the delivery of humanitarian assistance on its territory, while the latter refers to the consent required at the operational level for the delivery of a particular type of humanitarian assistance in a specific geographically defined area. It is argued that valid reasons for withholding operational consent to AI-supported humanitarian assistance under international humanitarian law must be distinguished from the arbitrary withholding of strategic consent. While withholding operational consent may be legally justified, the arbitrary withholding of strategic consent to humanitarian assistance is prohibited under the relevant international legal regimes when it amounts to a violation of other existing obligations of the State concerned (e.g., under international humanitarian law or human rights law). In such situations the non-consensual delivery of humanitarian assistance could be legally justified either through United Nations Security Council authorisation or by secondary rules of international law, in particular countermeasures.

Key words

artificial intelligence, humanitarian assistance, arbitrary withholding of consent, countermeasures.

Znanstveni članek

DOI: 10.51940/2024.1.251-274

UDK: 341.226:347.8:004.8

341.176:341.226

Anže Singer

Umetna inteligenca v vesolju: pregled Evropske vesoljske agencije in njena vloga v okolju umetne inteligence

Evropska vesoljska agencija (*European Space Agency* – ESA) je bila ustanovljena 30. oktobra 1980. Trenutno združuje triindvajset držav članic, njeno poslanstvo pa je oblikovanje razvoja evropskih vesoljskih zmogljivosti in zagotavljanje, da se naložbe v vesolje usmerjajo tako, da prinašajo koristi evropskim državljanom in svetu. Umetno inteligenco (UI) lahko razumemo kot inteligenco, ki jo izkazujejo stroji in ki lahko opazujejo, zaznavajo ter delujejo v svojem okolju, da maksimirajo verjetnost uspeha pri določenem cilju. UI je lahko pomembna in omogočitvena tehnologija za vesoljske misije, saj pripomore k povečanju znanstvenih rezultatov in k večji učinkovitosti same misije. Najuspešnejše izvedbe UI se v vesoljski industriji še vedno le redko uporabljajo, saj modeli, razviti znotraj nevronske mreže, niso berljivi za ljudi. Kljub tem izzivom pa poznamo primere, v katerih ESA z lastnimi dejavnostmi uspešno dokazuje uporabo UI v vesoljskem sektorju. Hitro razvijajoče se področje vesoljskih raziskav in tehnologije, UI in z njimi povezane aplikacije odpirajo številne dvome ter razprave, hkrati pa postavljajo pod vprašaj ustreznost tradicionalnega vesoljskega prava. Prisotna je skrb, ali je pravni okvir dovolj posodobljen, da se lahko spoprime z izzivi, ki lahko nastanejo na področju UI in vesolja, ter kaj je treba storiti za ustrezno in pravočasno rešitev teh izzivov. Poleg vprašanj odgovornosti nekateri opozarjajo tudi, da sta zagotavljanje zaupnosti in varstvo podatkov med bolj perečimi temami v kontekstu UI.

Ključne besede

Evropska vesoljska agencija, vesoljske raziskave, umetna inteligenca, vesoljsko pravo, pravni izzivi.

Scientific Article

DOI: 10.51940/2024.1.251-274

UDC: 341.226:347.8:004.8

341.176:341.226

Anže Singer

Artificial Intelligence in Space: Overview of the European Space Agency and its Role in the AI Environment

European Space Agency was established on 30 October 1980. It currently has twenty-three Member States, and its mission is to shape the development of the European space capability and to ensure that investment in space is continued in the direction of bringing benefits to European citizens and the world. Artificial intelligence (AI) can be seen as intelligence exhibited by machines that can observe, perceive and act upon their environment to maximise their chance of success at a given goal. AI can be an important and enabling technology for space missions, bringing added value for scientific return and for the efficiency of the mission itself. The most successful AI implementations are still rarely used in the space industry today, as the models developed within the neural network are not human-readable. Despite the challenges, there are examples where AI is successfully being demonstrated in the space sector through ESA's own activities. The fast-evolving field of space research and technology, AI, and the related applications are raising numerous doubts and debates while challenging the adequacy of traditional space law. There is a looming concern as to whether the legal framework is up to date to meet the challenges that may arise within the AI and space sector, and what can be done to meet those challenges accordingly and on time. Others also argue that, in addition to liability concerns, ensuring confidentiality and data protection are some of the more acute issues in the context of AI.

Key words

European Space Agency, space research, artificial intelligence, space law, legal challenges.

Znanstveni članek

DOI: 10.51940/2024.1.275-302

UDK: 341.229:004.8

341.229:343.301

Iva Ramuš Cvetkovič

UI – možna rešitev za grožnje človekovemu življenju, ki prihajajo iz objektov v vesolju

Z izstrelitvijo satelita Sputnik I leta 1957 je prvi vesoljski objekt dosegel vesolje. Sledili so mu še številni drugi, danes pa vesoljske objekte obravnavamo kot nepogrešljiv del našega vsakdana. Satelite in podatke, ki jih zagotavljajo, uporabljamo za spremljanje okolja s pomočjo opazovanja Zemlje, urejanje podnebja in upravljanje naravnih nesreč, pa tudi za gospodarske dejavnosti, denimo kmetijstvo, promet, komunikacije in še številne druge. Kljub številnim koristim pa vesoljski objekti pomenijo grožnjo človeškemu življenjem v vesolju, v zračnem prostoru in na Zemlji. Tehnološki napredek 21. stoletja, še zlasti čedalje pogostejša uporaba umetne inteligence, je vzbudil upanje, da bodo te grožnje zmanjšane, omiljene ali celo v celoti odpravljene. Avtor v članku presoja, ali je tako upanje razumno in upravičeno. Najprej opredeli nekaj primerov groženj človeškemu življenjem, ki izhajajo iz vesoljskih objektov, ter navede primere, ko so se te grožnje že uresničile v praksi. Drugič, predstavi veljavni pravni okvir in ga nato v tretjem koraku oceni ter pokaže, da ne zadošča za obravnavo omenjenih groženj. V četrtem delu prikaže, kako je predvidena uporaba umetne inteligence za omilitev teh groženj. V petem delu oriše nekatere nove pravne izzive, ki bi se lahko pojavili ob taki uporabi umetne inteligence, in na tej podlagi končno presodi, ali bo taka omilitev groženj s pomočjo umetne inteligence res tako učinkovita, kot se trenutno napoveduje.

Ključne besede

umetna inteligenca, vesoljska tehnologija, vesoljski odpadki, vesoljski objekti, terorizem.

Scientific Article

DOI: 10.51940/2024.1.275-302

UDC: 341.229:004.8

341.229:343.301

Iva Ramuš Cvetkovič

AI—A Possible Solution to the Threats Against Human Lives Arising from Space Objects?

With the 1957 launch of the satellite Sputnik I, the first space object reached outer space. Many more followed, and today space objects are considered an invaluable part of our everyday lives. Satellites and the data they provide are used for monitoring the environment through Earth observation, climate regulation, and natural disaster management, as well as economic activities, for example, agriculture, transportation, communication, and several others. Despite these numerous benefits, however, space objects pose threats to human lives in outer space, in airspace, and on Earth. The technological advancement of the 21st century, especially the increased use of artificial intelligence, brought hope that these threats would be minimised, mitigated, or even completely resolved. In this paper, I am going to evaluate whether such hope is reasonable and justified. To do this, I will, first, identify some examples of the threats to human lives arising from space objects and provide examples when such threats already materialised in reality. Second, I will present the applicable legal framework and then, third, evaluate it and show that it falls short in addressing those threats. Fourth, I will demonstrate how AI is planned to be used in mitigating these threats. Fifth, I will outline some of the new legal challenges such use of AI would bring and, against this background, finally assess whether such AI threat mitigation is going to be as effective as currently predicted.

Key words

AI, space technology, space debris, space objects, terrorism.

Znanstveni članek
DOI: 10.51940/2024.1.303-330
UDK: 004.8:17:342.7

Kristina Čufar

Programska/strojna oprema UI kot problem uma/teles

Globalne dobavne verige, delavci v senci in zavržena življenja

Umetna inteligenca (UI) in druge tehnologije, ki temeljijo na algoritmihi, so se v zadnjem desetletju pretežno že vključile v naša vsakdanja življenja. Čeprav ima UI izjemen potencial in je že pripomogla k izboljšanju človekovega položaja, je hkrati deležna ostre kritike, saj lahko med drugim reproducira pristranskost in družbene krivice ali okrepi distopične oblike nadzora. Večina znanstvenih, regulativnih in etičnih razprav se osredotoča na izzive UI na ravni programske opreme, pa je vidik strojne opreme UI pogosto prezrt. Razumevanje UI kot programske opreme, tj. kot umetnega »uma«, poudarja zgolj domnevno nove in vznemirljive vidike te tehnologije, pri tem pa prezre človeške in materialne stroške njene izdelave. To sovpada s tradicionalnim dualizmom uma in telesa, ki um postavlja nad telo in tako izkrivlja naš pogled na celoten problem. Da bi se zoperstavili prevladujočim narativom, avtorica predlaga razumevanje UI kot strojne in tudi programske opreme, s čimer se želi razširiti obseg etičnih in pravnih vprašanj, ki bi jih morali zajeti pri regulaciji UI. Celostno in sistemsko obravnavanje pojava UI mu odvzame njegovo zaznano edinstvenost. Ko resno upoštevamo svetovni obseg pridobivanja surovin, dela in podatkov, ki so potrebni za vzpostavitev UI, postane jasno, da je UI zgolj še en primer kolonialnega kapitalizma.

Ključne besede

umetna inteligenca, etika, človekove pravice, ekstraktivizem, kolonializem.

Scientific Article

DOI: 10.51940/2024.1.303-330

UDC: 004.8:17:342.7

Kristina Čufar

AI Software/Hardware as Mind/Body Problem

Global Supply Chains, Shadow Workers, and Wasted Lives

Artificial intelligence (AI) and other algorithm-based technologies have become part of everyday life over the last decade. While AI holds amazing potential and has already contributed positively to the human condition, it is also subject to fierce critique as it may, for example, reproduce bias and social injustices or increase dystopic forms of surveillance. While most scholarly, regulatory, and ethical debates focus on AI software-related issues, AI hardware receives far less attention. Understanding AI as software, as an artificial mind, highlights only the supposedly new and exciting aspects of this technology and ignores the human and material costs of its fabrication. This is consistent with the traditional mind-body dualism, which prioritises mind over body and thus skews our perception of the problem. To counter the dominant narratives, this article proposes a concept of AI as hardware/software to broaden the scope of ethical and legal issues that ought to be addressed through AI regulation. A holistic and systemic treatment of the AI phenomenon robs it of its perceived uniqueness. Once the worldwide extraction of materials, labour, and data necessary to set up AI machinery is seriously considered, AI stands out as yet another instance of colonial capitalism.

Key words

artificial intelligence, ethics, human rights, extractivism, colonialism.